

DEBATT

KRONIKK: 6000 tegn inkl. mellomrom.**HOVEDINNLEGG:** 3000 tegn inkl.

mellomrom. Legg ved portrettfoto.

SIDEINNLEGG: 2300 tegn inkl.

mellomrom.

REPLIKK: 1600 tegn inkl. mellomrom.Send innlegg til debatt@dagbladet.no**MARTINE
AURDAL**Debatt- / og kronikkansvarlig
mau@dagbladet.no**AMANDA
SCHEI**asc@dagbladet.no**ANDREAS
ØKLAND**aok@dagbladet.no**GRETE
FURU**gfu@dagbladet.no

5000

utøvere fra
11 til 93 år
skal delta
på årets
landsskyt-
terstev-
ne, som

arrangeres i Stjørdal fra 3. til 10. august. Årets stevne markerer også Det frivillige Skyttervesens 125-årsjubileum.

Særlig spenning knyttet det til hvorvidt man får skytterdronning eller skytterkonge. I Førde i fjor var det Katarine Aannestad Lund fra Jondalen som sikret den gjeve tittelen.

Avgjørelsen om hvem som blir skytterkonge – eller -dronning – faller onsdag 8. august. (NTB)

RADIKALE IDEER

TA KNEKKEN PÅ BLEKK

Markeder uten konkurranse er ikke markeder, akkurat som en ettpartistat ikke kan være et demokrati.

KRONIKK

AKSEL BRAANEN STERRI
ast@dagbladet.no

Kapitalismen skal ikke være behagelig for kapitalistene, men den har dessverre en tendens til å bli det. Vi har i dag fått gjensyn med enorme selskaper som forhindrer fri konkurranse ved å bre sine tentakler inn i stadig flere industrier, under radaren på myndigheter og presse.

Det reduserer kvaliteten på produktene, forhindrer nyskaping og holder prisene høye og lønningene nede. Vi trenger derfor mer effektive markeder; et gjennomgangstema i sommerens artikkelserie (se faktaboks).

KAPITALISMEN FUNGERER BEST når det er en evig konkurranse mellom tilbydere som alle forsøker å levere bedre og billigere tjenester til forbrukerne. Denne konkurransen bidrar til nyskaping og til å presse profittmarginene nedover. Til og med kapitalismens fremste kritiker, Karl Marx, anerkjente dens evne til å skape vekst og velstand.

Marx påpekte imidlertid også kapitalismens tendens til å konsentrere markedsrett. Siden stadig flere selskaper må bite i gresset, og se seg slått av en større og bedre konkurrent, vil kapitalismen nødvendigvis føre til monopoldannelser. Marx hadde rett i at kapitalismen skaper monopolister, men tok feil angående dens nødvendighet.

PÅ SLUTTEN AV 1800-TALLET og starten av 1900-tallet dominerte enorme selskaper, som Rockefeller's Standard Oil, U.S. Steel og American Tobacco Company, økonomien. Ved hjelp av en rekke nye lover greide likevel myndighetene å begrense deres

markedsrett. I dag er det investeringsselskaper, med navn som Black Rock, Vanguard, Fidelity og State Street, som truer den frie konkurransen.

Investeringsselskapene har som forretningsmodell, å investere i andre selskaper for å få mest mulig avkastning, ikke for å styre. De eier derfor bare en begrenset andel av hvert selskap. Likevel begrenser de den frie konkurransen om forbrukerne og arbeidernes gunst.

Det skyldes at når selskapene sitter med eierinteresser i alle de store selskapene innen én sektor, vil de tape om selskapene inngår i en brutal konkurranse om markedsandeler. Om selskapene heller utnytter sin markedsrett til å lønne arbeiderne dårligere og ta seg bedre betalt av forbrukerne, gir det en større avkastning.

I «RADICAL MARKETS» foreslår Posner og Weyl derfor at myndighetene oppgraderer verktøykassa. Et viktig virkemiddel er å legge klare begrensninger på hvor stort eierskap investeringsselskapene kan ha innen hver industri.

Posner og Weyl's konkrete forslag er å gjøre det ulovlig å eie mer enn én prosent av hvert selskap innenfor samme industri. Hvis investeringsselskapene ønsker å eie flere selskaper i luftfartsbransjen, må de altså begrense seg til én prosent av aksjene i SAS og én prosent av aksjene i Norwegian. Dermed vil de ha lite å tjene på å konspirere for å hindre konkurranse og bruke sin makt på å påvirke politikere til å lage behagelige smutthull for deres industri.

En tilsiktet bivirkning av å begrense markedsretten disse selskapene kan utøve, er å gjenreise et ideal om aktivt eierskap som ble tapt da aksjeselskapene kom til å dominere kapitalismen.

En fordel med aksjeselskaper er at de er en effektiv måte å innhente kapital på. Siden et aksjeselskap kan ha tusenvis av eiere, er det relativt lett å hente penger.

Dette gjør det enklere å få finansiering til gode prosjekter, og gjør det samtidig lettere å ta risiko, siden vi som eier aksjer i bedriftene ikke holdes personlig ansvar ved en eventuell konkurs.

En ulempe er imidlertid at ingen lenger

RADIKALE IDEER

Dette er tredje artikkelen av fem der Aksel Braanen Sterri vil presentere ideene fra boka «Radical Markets»

«KAPITALISTER ER IKKE GLAD I EN BRUTAL KAPITALISME. DE VIL GJØRE ALT FOR Å SLIPPE Å STADIG MÅTTE PRESSE PRISER I KONKURRANSEN MED ANDRE.»

har kontroll med direktørene i disse selskapene. Hvis én eier investerer en stor andel av formuen sin i en bedrift har de en stor interesse i at den bedriften drives så godt som mulig. Går bedriften dårlig er det en stor del av hans formue som tapes.

NÅR ALLE EIER EN marginal del av bedriften, er det ingen som har tilstrekkelig styrke til å påvirke hvordan bedriften styres. Alt blir overlatt til administrerende direktører, som utnevner styret og nærmest dikterer egen lønn. Dette mener Thomas Piketty og Emmanuel Saez å ha vist at driver opp lederlønnene, noe som forklarer en betydelig del av de økte ulikhetene i land som USA og Storbritannia. Som Tankeismen Agenda viser, har høye lederløninger også rammet Norge.

Hvis de store investorene nå må se seg nødt til å kjøpe opp større deler av firma-